

Cinc anys d'Horta de Sant Joan: la lliçó per afrontar grans focs

La força d'alguns incendis per l'acumulació de biomassa obliga a deixar-los cremar per seguretat

LAURA DÍAZ-ROIG
DANI REVENGA
BARCELONA

La mala –o nul·la– gestió dels boscos i la conseqüent acumulació de massa forestal enforteix alguns incendis i, en pocs minuts, els converteixen en incontrolables. El foc d'Horta de Sant Joan n'és un tràgic exemple. Avui fa cinc anys que les flames van atrapar desenes de bombers i van acabar amb la vida de cinc dels sis efectius del GRAF de Lleida. Amb la reflexió que permeten aquests cinc anys, els experts coincideixen a l'hora d'afirmar que cal una bona gestió forestal i fomentar l'autoprotecció per evitar riscos.

El comportament dels incendis ha evolucionat i les tècniques per extingir-los també s'hi han adaptat. "El cos ha avançat sobretot establint mesures organitzatives. S'ha revisat el concepte d'autoprotecció dels bombers, el sistema de comunicacions i, en el fons, tota l'estructura organitzativa que gira al voltant d'un incendi", explica Sebastià Massagué, cap de la divisió de grups especials dels Bombers de la Generalitat, que critica que en el seu moment s'instrumentalitzés la tragèdia i recorda que va ser un accident. Domingo Molina, enginyer forestal, professor de la Universitat de Lleida i responsable del màster interuniversitari en incendis forestals, assegura que els tècnics dels Bombers de la Generalitat lideren una "comprensió revolucionària del foc", però que la situació dels boscos provoca que a vegades els incendis "sorprenen". "El més important és que el que es faci sigui efectiu; preguntar-se si les possibilitats d'èxit d'intentar l'extinció des d'un punt concret són altes. Si no l'autoestima cau i podem cometre errors", assegura.

Tant ell com Massagué expliquen que, en determinats tipus d'incendis, els efectius han d'establir un límit de control, deixant cremar algunes hectàrees per preservar la seguretat, però concentrant els esforços perquè les flames no passin d'una zona determinada. "Com a organització som molt eficients, però puntualment hi ha algun incendi que se'n escapa de l'abast d'extinció. Hem de fer prevaler la seguretat i establir un punt de control segur, a més de protegir les persones i eva-

cuar-les si cal", explica Massagué. Els primers grans incendis dels anys 90 van servir per constatar la falta de mitjans i recursos, així com per impulsar les ADF i crear els GRAF. S'han creat noves tècniques, com l'atac indirecte o el foc tècnic, però amb els anys els incendis s'han fet més forts. "L'organització creix amb més recursos, però arriba un moment que no és suficient i s'ha de sacrificar alguna hectàrea", diu el cap de la divisió de grups especials dels bombers.

Falta de gestió forestal

Al municipi d'Horta de Sant Joan es debaten entre la necessitat de girar full i no alimentar uns records que són "dolorosos" i la resistència a deixar que la memòria se'ls emporti definitivament sense que s'hagin après les lliçons de la tragèdia. Els veïns recorden les hores difícils. "La pluja de cendra, temperatures molt altes, guspires, una forta olor de cremat... Va ser angixant, sobretot per a les persones de salut delicada", explica David Carceller, veí del municipi. Una altra veïna, Pilar Griell, descriu l'ambient com a "caòtic" i recorda la perplexitat que li va provocar "que el foc es donés per controlat i que de sobte rebrotés amb tanta força".

El poble espera que el que va passar fa cinc anys permeti treure conclusions perquè no es repeteixi. "La

gent gran diu que els focs cremen a l'estiu, però s'apaguen l'hivern anterior", subratlla el que llavors era l'alcalde d'Horta de Sant Joan, Àngel Ferràs (CiU). Ferràs creu que s'han de gestionar millor els boscos: "Abans, l'activitat dels pagesos i els pastors els mantenia nets, però ara cal posar-hi recursos, i no és una despesa ni un subsidi, és una inversió en seguretat". I apunta una reflexió: "Si no protegim els boscos, no val la pena que els bombers hi arriquin la vida. En alguns llocs val més deixar que les flames cremen".

"Una de les moltes lliçons que hem de treure d'Horta és que tenim els boscos molt descuidats i hem girat l'esquena al seu aprofitament econòmic. Ara són més un problema que un actiu", diu Molina, que afegeix que caldria no concentrar-se "en la simptomatologia de la malaltia –els incendis– i curar el malalt". "Ens hem de creure que els boscos són productius. Els inventaris forestals diuen que cada cop tenim més fusta en estoc, i el problema cada cop serà més gran", diu l'enginyer forestal. Massagué afegeix que molts focs són una acumulació de 50 anys, i l'abandonament del món rural i la densitat dels boscos fan que els incendis siguin més grans.

Els experts coincideixen a afirmar que cal conscienciar sobre la pròpia autoprotecció i lamenten

Bombers El cos ha revisat l'estructura organitzativa al voltant d'un incendi

que en algunes urbanitzacions en entorns forestals no es delimitin els perímetres de seguretat obligatoris. "Hem de fomentar la cultura de l'autoprotecció", assegura Massagué. Molina afegeix que la gent no està prou conscienciada, però considera que és "comprensible", ja que els incendis forestals es veuen com una cosa llunyana i mai es repeteixen en un mateix entorn.

La gola del llop

Ferràs manté el seu discurs d'aquell dia. "Hi va haver déficits de coordinació: comandaments que no hi

El judici pendent: amb els piròmans i sense Delta 0

L.D.R.
BARCELONA

El judici per l'incendi d'Horta de Sant Joan encara no s'ha celebrat, malgrat els anys que han passat des de la tragèdia. La investigació continua oberta als jutjats de Gadesa, i estan imputats els dos presumptes responsables del foc, Lorenzo Forner i Juan Antonio Paz, acusats d'un delictes d'incendi forestal intencional, cinc homicidis imprudents i un delictes de lesions. Al març, l'últim cop que van comparèixer davant del jutge, es van acollir al seu dret a no declarar.

El març del 2013 l'Audiència de Tarragona va arxivar la imputació del cap de l'operatiu aquell dia, Carles Font –anomenat Delta 0–, acceptant un recurs d'apel·lació de la seva defensa. La fiscalia i l'advocat de la Generalitat s'havien sumat al recurs. L'alt tribunal va considerar "de manera rotunda" que hi va haver "déficits de coordinació o defectes d'organització" entre els comandaments dels bombers, però que no es poden atribuir només a Delta 0. A més, l'Audiència va assegurar que no va quedar demostrat que Font estigués il·localitzable i incommuni- cat durant l'incendi. Tampoc van veure demostrat que Font ordenés

Àngel Ferràs, l'aleshores alcalde d'Horta, va veure com cremava el seu municipi. TJEK VAN DER MEULEN